

TIZISTWAR BAISSAC VOLIM 1

RAKONTE PAR DEV VIRAHSAWMY

---

1. ZISTWAR YEV EK TORTI DAN BOR BASEN LERWA

Lontan-lontan dan pei Moris, ti ena enn lerwa ki ti ena enn gran basen. Ladan mem li ti bengne toulegramaten aköz dokter ti rekomann sa. Enn zour ler li ti ariv dan bor basen ki li ti trouve? Dilo ti sal net. Peyna sime bengn ladan. Lerwa ti apel gardien, zour li. Lelandime ti mem zafer. Dilo ti touzour sal. Trwaziem zour 'si ti parey. Lerwa ti trap gardien par so likou, ti sakouy-sakouy li.

Li ti bien ankoler.

– "Etwa bachara, to'le mo trap lagal dan sa dilo la? Si dime basen pa prop, ala mo dir twa, mo ronfle to tonken."

Gardien ti pe tranble. Aswar li ti pran fizi, ti al kasiet dan fey sonz dan bor basen. Lannwit ti extra nwar. Lalinn ti al kasiet. Ler lasirenn ti kriye pou dir dimoun al dormi, li ti tann enn tapaz pa. Li ti dres so zorey. Tak, tak, tak. Ti enn yev sa! Avan gardien ti gagn letan lev fizi, yev ti vinn drwat lor li.

– "Bonzour, bonzour, Misie Gardien! Ala mo kontan trouv ou! Depi lontan samem mo ti pe rod ou aköz mo ena bon-bon kiksoz pou donn ou. Gout sa dimiel ki mo fami Trwa Zilo finn avoy mwa! Ou va dir mwa sipa ou finn deza trouv dimiel koumsa."

Gardien ti pran kalbas, ti aval enn gorze.

– "Etae! Ala tamam la!"

Gardien la ti tas ar kalbas ziska ki li ti vinn vid. Yev ti met jamalgota dan dimiel la. Gardien ti nek gagn letan alonz so lekor dan bor basen; somey ti pens li. Li ti koumans ronfle. Yev ti kas enn gran riye, tir so lenz, pik dan basen.

Yev la ti malen; ler li ti ase, li ti sorti dan basen, li ti kas enn long baton, li ti brouy labou, li ti fer enn dilo sokola dan basen la, lerla li ti ale.

Gramaten ler Lerwa ti vini, li ti nek get so dilo. Enn lakoler ti chombo li. Gardien ti ancor pe dormi dan bor basen. Lerwa ti souk baton ki yev ti servi pou brouy dilo; li ti tom lor gardien la. Ti enn bate bef! Gardien ti leve, ti fonn dan bwa. Zame ti retrouv li.

Lerwa ti fer sonn trompet.

– "Bizen enn gardien pou vey enn basen. Dis mil roudi par mwa apart lezot benefis. Me si gardien la les dimoun brouy dilo dan basen, pou sot so likou".

Kan bann zanimo ti tann sa koze la, zot ti gagn per. Personn pa ti aplay.

Trwa zour ti pase. Yev ti kontinie begne, brouy dilo. Lerwa nepli ti kone ki pou fer. So lekor ti ranpli ar lagratel. Depi set zour li pa ti kapav bengne.

Enn zour, ofisie Lerwa ti vinn dir li ki ti ena enn dimoun ki ti dimann pou vinn gardien basen. Lerwa ti dir li fer li rantre. Ler lerwa ti trouv kandida pou pos gardien, li ti pik enn laraz. Torti ki ti kandida.

– "Twa pou anpes dimoun sal mo dilo?"

– "Wi Mazeste! Mwa ki li!"

– "To konn kondision? Kan dilo brouye, to likou sote!"

– "No problemo! Mo konn kondision e kouma laviann torti bon pou manze, ou va kapav fer kari ar mwa. Me mo pa kwar ki ou pou gout mwa sannkoutla. Vomie ou dir ou kwizinie plim enn mama poul."

– "Bon, mo komer! Dime gramaten nou va gete. Koumans travay seswar."

Torti ti ale. Li ti al lakaz so kamarad; li ti fer li frot so lakok partou-partou ar goudron. Ler soley ti kouse, li ti ariv dan bor basen, li ti plot dan ti sime kot yev ti pou pase, li ti aspere.

Tak, tak, tak, yev ti vini. Yev ti trouv enn kiksoz nwar-nwar omilie sime, li ti arete, li ti gete. Latet torti ti kasiet anba lakok; tou ti bouz fix. Tak, tak, tak! Yev ti apros dousma-dousma, narye pa ti bouze. Yev ti fer lespri travay; li ti vir-vire, li ti get-gete; nanye pa ti bouze. Enn bon bout letan li ti res trankil. Torti ti kouma enn gro ros. Leker yev ti aret bat for; li nepli ti pe gagn per.

– "Aster mo sir ros mem sa! E vouzot! Lerwa la enn bon dimoun sa! Bien sir, sa se enn ti ban ki li finn donn lord so domestik amenn dan bor basen pou mo kapav asize ler mo bizen tir mo lenz pou al bengne."

Yev ti riye; li ti asiz lor ros. Koumadir ros la ti bouz-bouz enpe. Yev ti santi sa me li ti koa ar limem.

– "Koumsamem travayer travay dan pei Moris! Zot finn bliye kal mo fotey."

Ler li ti sey desann pou kal so ros, li pa ti fouti. So deryer ti tas lor goudron. Torti ti tir so latet anba lakok.

– "Ki to dir konper? Mwa, mo kwar ki sannkoutla to finn zwenn!"

Yev ti gagn sezisman. Me li ti bizen sey tou pou sap so lavi. Li ti fer so fanor.

– "E zoli komer! Aret badine! Mo pe koz bien ar twa. Pa fer mwa sap lor kal!"

Torti ti koumans marse pou amenn li lakaz lerwa. Li ti dir yev,

– "Koz touzour si sa donn twa soulazman."

Yev ti lev lavwa.

– "To fer latet dir ar mwa? Aster to pou kone! To pou larg mwa, to pa pou larg mwa?"

Bam! Yev ti flank li enn kout lapat deryer. Lapat ti kole! Bam! Lot lapat osi ti tase. Torti pa ti pran li kont. Li ti marse, li ti swiv so sime. Yev ti pe fer so fezer.

– "E komer aster mo pou servi mo lapat divan. Garatwa!"

Torti ti kontinie marse, pa ti reponn. Boum! Enn kout lapat gos. Boum! Enn kout lapat drwat. Kat lapat ti kole! Me pov malere la ti bizen sey ankor. Li ti fer vant ar torti.

– "Ekout mwa bien: mo koz enn dernie fwa. Tou mo lafors dan mo latet. Koumadir marto. Kan mo tap enn koutet lor twa, mo kraz twa kouma enn papay mir. Larg mwa, mo dir twa, larg mwa!"

Torti ti kontinie marse, pa ti pran li kont. Yev ti lev so latet, ti ramas tou so lafors, ti tap enn kout sek. Bom! Latet ti kole.

Ala zot ti finn ariv lakaz lerwa. Torti ti pe riye, yev ti pe plore. Kan lerwa ti trouv yev kole lor torti, kamem li ti ankoler, li ti oblize riye. Torti ti profite pou fer enn jok.

– "Ala li la, Mazeste! Pa torti ki ou pou manze aswar, me salmi yev."

Lerwa ti tir so sab, ti sot latet yev, ti avoy li dan lakwizinn. Apre sa li ti apel so domestik.

– "Etwa! Mo pe al bengne dan mo basen. Vinn frot mo ledò!"

2. ZISTWAR KOLOFANN

Ti ena enn fwa enn gran lerwa ki ti res dan enn gran sato. So lakour ti ranpli ar dibwa tou kalite. Li ti ena boukou larzan; li ti ena boukou zanimo. Me ti ena enn zafer ki pa ti korek: so basen ti sek net. Pa ti ena enn gout dilo.

Enn zour, lerwa ti desid pou trouv solision pou problem dilo. Li ti apel seval e li ti donn li lord.

– "Al lakaz Granmama Zaregne, dimann li ki mo bizen fer pou fer dilo koule. Pik enn lakours e revini lor vites."

Seval ti donn lasirans.

– "Kont lor mwa Mazeste!"

Li ti demare kouma enn fles. Ler li ti ariv kot lakaz granmama Zaregne, li ti bien poli.

– "Bonzour, bonzour, Granmama Zaregne. Lerwa dimann ou ki li bizen fer pou fer dilo koule?"

Granmama Zaregne ti dres lor so lapat; li ti yam seval e li ti donn solision.

– "Dir lerwa koup kolofann. Dilo va koule".

Seval ti galoupe, ale. Me dan sime so lipie ti kogn ar enn siko tamanikok. So lipie ti gagn dimal. Li ti koumans zour tamanikok la. Ler li ti ariv lakaz lerwa, Samazeste ti dimann li ki Granmama Zaregne ti finn dir. Seval ti nek pe pans tamanikok.

– "Granmama Zaregne dir ou koup tamanikok, dilo pou koule."

Lerwa ti kontan; li ti fer koup tou pie tamanikok dan so tabisman. Me enn gout 'si pa ti koule. Lerwa ti ankoler; li ti fer may seval, sot so latet. Lerla li ti fer apel vas.

Vas ti vini. Lerwa ti anvoy li lakaz Granmama Zaregne. Granmama Zaregne ti redir mem zafer.

– "Koup kolofann".

Vas la ti kontan manze. Toultan li ti gagn fen. Li ti al rod lerb pou manze. Lerb ti rar; li ti oblize manz fey bwanwar tann. Me feyaz la ti amer dan so labous. Ler li ti ariv lakaz Lerwa, Lerwa ti dimann li ki Granmama Zaregne ti dir. Dan labous vas nek ti ena move souvenir bwanwar mem.

– "Granmama Zaregne dir koup bwanwar."

Lerwa ti soulaze; li ti fer koup tou bwanwar me dilo ti refiz koule; basen ti res sek net. Koler Lerwa ti defons baraz; li ti fer trap vas, avoy li manze.

Lerla konper yev ti vinn fer vant ar Lerwa.

– "Me, Votmazeste, kifer ou donn dimoun bet fer travay serye! Mo lamem e ou pa trouve!"

– "Be fer louvraz la si to kapav."

Yev ti demare lor vites; li ti ariv lakaz Granmama Zaregne ki ti koumans agase.

– "Me koup kolofann, foutou!"

Ler yev ti pe retourn lakaz Lerwa, li ti zwenn enn saser. Yev ti trouv fizi pwente lor li. Boum! Li ti boure, rant dan karo kann, al kasiet anba lapay e pandan trwa zour li ti bostayt. Dan lanwit

marenwar li ti sorti pou al get lerwa. Me li ti bon grat so latet, li nepli ti kapav rapel nom kolofann. Li ti azarde.

– "Koup badamie".

Tou badamie ti plat anba me dilo ti refiz koule. Lerwa ti sot latet yev; ti avoy li dan lakwizinn.

Lamwatie ti fer roti, larestan ti kwi dan divin. Me Lerwa ti sagren; so basen ti touzour sek.

Enn zour Torti ti vinn kot lerwa pou gagn permission pou al get Granmama Zaregne. Kanmem Lerwa ti tris, li ti oblize riye.

– "Etwa, Komer, me kan to pou retourne?"

– "Mo va retourne kan mo va retourne, Mazeste, me kan mo pou retourne ou va gagn ou repons."

Lerwa ti les li ale.

Torti ti marse trankil-trankil, me touzour li ti al drwat divan li, zame ti perdi letan. Ler li ti ariv lakaz Granmama Zaregne, li ti dimann li kimanier Lerwa ti pou gagn dilo dan so basen. Granmama Zaregne sannkoutla ti sap lor kal.

– "Me, zot agas mwa, ar zot basen! Kan dilo napa, met kalou!"

Torti ti koz dousman-dousman ar Granmama Zaregne; li ti anbet-anbet li e finalman Granmama Zaregne ti larg sekre.

– "Koup kolofann".

Torti ti pran sime retour. Omwen trwa mwa pli tar, lerwa ti trouv li pe vini depi lwen. Li ti koz ar Larenn.

– "Ou kontan laviann torti, ou? Mo kwar ki nou pou manz laviann torti pou dine".

Lerwa ti apel kwizinie pou pa perdi letan. Kwizinie ti vini. Ler torti ti arive, lerwa ti koz ar torti.

– "Ki to ena pou dir?"

– "Koup kolofann, Mazeste; dilo pou vinn dan basen."

Lerwa ti kwar ki sa ti ankor enn move bagou; li ti ankoler.

– "Mo fer koupe, me kan dilo pa vinn dan mo basen, torti va rant dan mo marmit."

Bison lerwa ti koup tou kolofann. Ki zot kwar ti arive? Partou akote basen ala later ti koumans plor dilo. Mirak! Basen ti plen! Lerwa ti sitan kontan ki li ti donn lord kwizinie.

– "Touy denn, touy lezwa, touy pintad, touy pizon! Mo donn gran-gran dine aswar pou nou batiz basen. E pa pou enn batem lera sa!"

Zot ti manze, zot ti bwar. Me pa kwar ki zot ti bwar dilo basen! Lerwa pa ti bet li! Dilo la ti pou bengne. Zot ti bwar diven ek laliker.

Mo ti dimann enn ti ver. Zot ti flank mwa enn koutpie. Mo ti anvole ziska mo tom isi.

3. ZISTWAR YEV, LELEFAN EK LABALENN

Enn zour papa Yev ti pe promne. Li ti ariv borlamer. Ler li ti pe get lamer pre kot brizan li ti trouv Labalenn pase. Yev mem ti gagn sok. Sa groser la! "Sa enn papa zanimo sa!" Li kriye Labalenn.

– "E matlo! Apros enpe par isi. Mo enan enn ti parol pou dir ou".

Labalenn ti koste. Yev ti koze.

– "Bien sir ou gro me pa groser enn dimoun ki fer so lafors, so ner ki fer so lafors. Mwa mo bien tipti me mo parye ki mo pli for ki ou?"

Labalenn ti get li, ti riye. Yev ti koze.

– "Ekoute. Mo al sers enn gro lakord. Ou amar enn bout ar ou lake, mo amar lot bout ar mo leren. Sakenn ris so kote. Mo sir mo ris ou dan sek."

– "Al sers ou lakord, mo piti, nou va gete."

Yev ti kit labalenn. Li ti al dan bwa. Li ti zwenn lelefan.

– "Gro-gro latet, piti-piti lake! Zans kouma twa pa kapav ena gran lafors. Mo kapav tipti me kan mo manz ar twa, mo kas twa, mo obliz twa large."

Lelefan ti get Yev, ti riye. Yev ti kontinie ar so plan.

– "Ekoute. Mo al sers enn gro lakord. To amar enn bout ar to leren, mo amar enn bout ar mo leren. Sakenn ris so kote. Mo sir mo ris twa kouma ti pwason dan bout lalign."

– "Al sers to lakord, mo kamarad, nou va gete."

Yev al sers enn mama lakord. Li ti donn enn bout ar labalenn.

– "Amar bien sere. Ler mo kriye 'Pare! Rise!' nou de nou rise anmemtan."

Labalenn ti amar lakord dan so lake e li ti pe aspere.

Yev ti amenn lot bout lakord ar lelefan.

– "Amar sere mem. Taler mo va kriye kan mo pare; lerla sakenn va ris so kote."

Lelefan ti amar lakord ar so leren, li ti aspere.

Yev ti al plot dan brousay. Li ti kriye enn kou, "Mo pare, rise!" Labalenn ti ris so kote, lelefan ti ris so kote. Lakord la ti redi kouma difil violon. Zot ti mete mem. Toulede ti mem lafors. Ti rise, rise, rise. Plak! Lakord ti kas enn kou! Lelefan ti perdi lekilib, ti tonbe. Labalenn ti pik dan koray, li ti blese. Yev ti vinn get lelefan.

– "Ayo, mo kamarad! To finn gagn dimal? Me kifer to rod zwe ar dimoun ki pli for ki twa!"

Lelefan ti kwak. Ki li pou dir? Lerla Yev ti al get Labalenn dan borlamer. Dilo ti rouz ar disan.

– "Domaz ou finn blese, mo sagren ki ou finn gagn dimal; me kifer ou vantar akoz ou gro kouma enn navir! Vantar pa bon!"

Labalenn ti ganase. Ki li ti kapav reponn?

Ala kifer Lelefan ek Labalenn kwar ki Yev pli for ki zot.

4. ZISTWAR TIZAN LAKE BEF

Ti ena enn fwa enn ti garson ki ti apel Tizan. Enn zour, ler li ti pe zwe, li ti may enn sotrel. Li ti rakont so papa.

– "Papa, papa, get sotrel ki mo finn maye dan zwe."

So papa ti pran sotrel, ti donn li enn fles. Tizan ti ale; li ti zwenn so mama.

– "Mama, mama, get fles mo finn gagne ar papa, papa ki finn pran mo sotrel, sotrel mo ti maye dan zwe."

So mama ti pran fles, ti donn li enn koko.

Tizan ti ale; li ti ariv dan bor larivier kot li ti zwenn enn madam ki ti pe bwar dilo dan lame.

– "Madam, madam, ala to bet la! Bwar dilo dan lame! Ala enn koko. Kan to'nn manz so koko, to va gagn so lakok pou pran dilo."

Madam ti pran koko, kase, manze. Tizan ti koumans plore.

– "Madam, madam, mo pa dakor! Rann mwa mo koko, koko mo finn gagne ar mama, mama ki ti pran mo fles, fles mo ti gagne ar papa, papa ki ti pran sotrel, sotrel mo ti gagne dan zwe."

Madam la ti donn li enn pogne lanti.

Tizan ti ale; li ti ariv gran sime; li ti zwenn enn pizon ki ti pe manz ti ros lor later.

– "Pizon, pizon, kouma to bet! Manz ti ros dan gran sime? Ala lanti, ramase, manze."

Li ti fann lanti divan pizon; pizon ti manze. Tizan ti rekoumans plore.

– "Pizon, pizon, mo pa dakor! Rann mwa mo lanti, lanti mo finn gagne ar madam, madam ki ti pran mo koko, koko mo ti gagne ar mama, mama ki ti pran mo fles, fles mo ti gagne ar papa, papa ki ti pran mo sotrel, sotrel mo ti gagne dan zwe."

Pizon ti donn li enn plim.

Tizan ti ale; li ti ariv kot lekol, li ti zwenn enn zelev ki ti pe ekrir lor papie ar enn ti bout dibwa.

– "Zelev, zelev kouma to bet! To ekrir lor papie ar enn bout dibwa! Ala enn plim, tay li, fer to devwar."

Zelev ti pran plim, ti tay li, ti fer so devwar. Ala Tizan rekoumans plore.

– "Zelev, zelev, mo pa dakor! Rann mo plim, plim mo finn gagne ar pizon, pizon ki ti pran mo lanti, lanti mo ti gagne ar madam, madam ki ti pran mo koko, koko mo ti gagne ar mama, mama ki ti pran mo fles, fles mo ti gagne ar papa, papa ki ti pran mo sotrel, sotrel mo ti gagne dan zwe."

Zelev ti donn li enn vie kaye.

Tizan ti ale; li ti ariv divan enn laforz; li ti trouv forzron ki ti pe alim so dife ar lapay mouye.

– "Forzron, forzron kouma to bet! To alim to dife ar lapay mouye? Ala papie sek, pran li, alim to dife."

Forzron ti pran papie, ti alim so dife. Mem senn, pa manti! Tizan ti koumans plore.

– "Forzron, forzron, mo pa dakor. Rann mwa mo papie, papie mo finn gagne ar zelev, zelev ki ti pran mo plim, plim mo ti gagne ar pizon, pizon ki ti pran mo lanti, lanti mo ti gagne ar madam, madam ki ti pran mo koko, koko mo ti gagne ar mama, mama ki ti pran mo fles, fles mo ti gagne ar papa, papa ki ti pran mo sotrel, sotrel mo ti gagne dan zwe."

Forzron ti donn li enn lake bef.

Tizan ti ale; li ti ariv borlamer. Li ti anter lake bef dan lasab, li ti kit enn ti bout deor. Li ti galoupe anlarm, al lakaz Lerwa.

– "Lerwa, Lerwa, donn mwa sinkant dimoun pou mo al tir mo bef ki finn antere dan disab, so bout lake deor."

Lerwa ti donn li senkant dimoun. Zot ti ariv borlamer; zot ti ris lake bef; lake bef ti sorti.

Tizan ti plore retourn lakaz Lerwa.

– "Lerwa, Lerwa, bann zans la finn kas lake mo bef, mo bef finn al dan fon disab, mo'nn perdi mo bef."

Lerwa la ti gagn bonker. Li ti fer Tizan kado enn vas.

Sa zour la, dernie fwa dan pei Moris mo ti trouv enn sotrel vinn enn vas!

5. ZISTWAR BONOM FLANKER

Ti ena enn bonom ki ti apel Bonom Flanker. Bonom Flanker ti ena enn vas. Afors vas la ti malnouri ki enn zour li ti kat. Bonom Flanker ti ekors li, ti tir so lapo, ti met sek.

Ler lapo ti bien sek, bonom ti pran lapo la, ti met li lor so latet, ti al vann li. Bonom ti rant lakaz dimoun, ti rant dan tou laboutik me personn pa ti'le aste lapo la.

Bonom Flanker ti marse, marse ziska li ti ariv dan granbwa. So lazam ti fatige. Li ti al asiz anba enn pie.

Ler li ti pe repoze, ala li ti tann 'plakata! plakata!'. Sa ti enn bann karant voler ki ti vinn aseval. Bonom ti gagn per tansion zot trouv li. Li ti mont lor enn pie ar so lapo vas.

Voler ti vini, ti aret seval, ti al asiz zis anba pie kot bonom Flanker ti monte. Zot tou ti tir dan pos larzan zot ti finn koken; zot ti met anta pou fer lapartaz. Kouma bonom Flanker ti trouv sa kantite larzan la, so lizie ti manimani. So lame ti tranble, li ti larg lapo vas. Lapo sek ti fer 'badabam! bam!' ti tom damilie voler. Voler pa ti kone kisisa sa. Zot ti larg larzan, ti sot lor seval, ti fonn. Flanker ti desann, ti pran tou kas, ti amenn dan so lakaz.

Flanker ti aste enn gran kales ek de seval. Li ti al bazar, aste enn kes legim. Li donn enn biye senk-san. Ler ti rann li lamone, li ti dir bazarye gard ti kas. Domestik Lerwa ti trouv sa. Li retourn lakaz so met pou rakont Lerwa.

– "Mo trouv Bonom Flanker bazar; li aste enn kes legim, li donn enn biye senk-san; kan marsan rann li so restan lamone, li refiz pran."

Lerwa ti etone.

– "Al sers Bonom Flanker, amenn li isi."

Ler Flanker ti vini, Lerwa ti dimann explikasion.

– "Me, kot to finn gagn tousa larzan la, bonom?"

– "Mo ti ena enn vas; vas la ti mor; mo ti ekors li, mo ti met so lapo sek. Ler lapo la bien sek, mo ti vann li. Ala kimanier mo finn gagn boukou larzan."

Lerwa ti zalou. Li ti mazine, "Me mwa ki ena gran-gran troupo bef, si mo touy zot pou vann zot lapo, mo pou gagn pli boukou larzan ki Flanker."

Lerwa ti fer touy tou so bef; li ti fer tir tou lapo; li ti met lapo sek; li ti sarz lapo sek lor saret; li ti anvoy vande. Personn pa ti ole aste. Saret ti roul dan vid; lapo ti pouri. Ti oblize zet tou aköz piyanter. Lerwa ti ankoler. Li ti al lakaz Flanker. Kouma Flanker ti trouv Lerwa pe vini depi lwen, li ti met vitman enn marmit lasoup lor gran dife. Ler marmit ti bien bwi, li ti tir li lor dife, li ti met li damilie gran sime. Marmit ti bouyant. Flanker ti pran so fwet, ti asom marmit. Ler Lerwa ti arive li dimann explikasion.

– "Me ki to pe fer la, bonom?"

– "Mazeste, mo pe bwi mo lasoup."

– "Samem to manier bwi to lasoup?"

– "Samem, Mazeste! Gete oumem sipa dilo la pa pe sot-sote dan marmit?"

Ler lerwa ti retourn dan so lakaz, li ti apel so kwizinie.

– "Amenn marmit e met ladan tou kiksoz ki bizen pou lasoup."

Kwizinie ti vini e fer seki lerwa ti dir li.

– "Aster, poz marmit damilie sime, pran fwet, asom marmit. Lasoup va bwi."

Kwizinie ti asom marmit me mesan marmit vepa bwi.

– "Me pli for, voryen, pli for! Ronfle, ronfle mem!"

Kwizinie ti leve, fwete, ronfle; marmit ti savire; tou lasoup ti lor sime. Lerwa ti ankoler. Li avoy kat lapolis chombo Flanker. Gard ti trap Flanker, ti met li dan enn sak gouni pou amenn li kot lerwa. Sak la ti bien lour! Ler lapolis ti pas divan enn laboutik, zot ti desid pou al bwar enn ti zafer. Zot ti poz sak dan bor sime, zot ti rant dan laboutik. Sakenn ti pey enn tourne. Bonom Flanker dan sak ti dres so zorey. Ala li ti tann enn dimoun vini. Ti enn gardien mouton ar trwa san mouton. Ler gardien la ti akote sak, Flanker ti koumans plengne dan sak.

– "A! Bondie! Ki mo pou fer? Ki pou soulaz mwa? Lerwa ole mo marye ar so tifi, chombo mwa, met mwa dan sa sak la. Me mwa mo enn vie dimoun, tifi lerwa zenn ek zoli. Kan dilo bwi ki met bred; lontan mo dilo finn fre! Kisannla pou soulaz mwa? Kisannla pou pran mo plas!"

Kan gardien mouton ti tann sa so lapeti ti fite.

– "E ou, bonom, kan ou'le mo pran ou plas."

– "Gran merci, monwar! Bondie va soulaz ou. Larg sak."

Sak ti large, Flanker ti sorti. Li ti met gardien mouton dan so plas, li ti amar sak, li ti pran troupo mouton, li ti ale. Kan kat lapolis ti sorti dan laboutik, zot ti lev sak.

– "E ou! Koumadir sak la mwens lour, non!"

– "Nam kann ar nou, samem ki donn nou lafors."

Ler zot ti ariv lakaz Lerwa, Lerwa ti donn lord.

– "Amar enn gro ros ar sa sak la, zet dan basen."

Detrwa zour pli tar, Flanker ti pas divan laport Lerwa ar so trwa san mouton. Domestik Lerwa ti trouv li; li ti galoupe al dir Lerwa.

– "Lerwa, Lerwa! Ala Bonom Flanker pe pase! Get li ar so bann mouton!"

Lerwa ti fer aret Flanker; ti dimann li kot li ti finn gagn tou sa mouton-la.

– "Dan basen, Mazeste! Gran merci ou finn zet mwa ladan; ler mo va fini vann sa trwa san la, mo va vinn sers ankor."

– "Pa dir mwa! Mo donn lord, met mwa dan sak, zet mwa dan basen!"

Zot ti met Lerwa dan sak, zet li dan basen. Dilo ti ouver, fer gran serk; sak ti koule. Flanker ti dan bor basen; li ti pik enn sega.

"Mouton pa kabo / Mon rwa! / Mouton pa kabo."

6. ZWAZO KI TI PONN DIZEF LOR

Ti ena enn fwa enn saser ki ti kontan lasas zwazo. Enn zour li ti may enn zwazo ki ti ena plim dore. Toulegramaten sa zwazo la ti ponn enn dizef. Saser la ti vann sa dizef la ar kwizinie lerwa. Ler kwizinie ti kas dizef la pou kwi li, li ti trouv enn boul lor andan. Kwizinie ti enn malen boug. Li ti chomtayt, pa dir sa personn.

– "Pa finn ekrir kouyon lor mo fron!"

Toulegramaten li ti gard sa boul lor la pou li. Enn zour madam lerwa ti bizen enn dizef pou fer gato. Li ti al dan lakwizinn; kwizinie pa ti la. Li ti pran enn dizef dan pagne; li ti kase. Normal, boul lor ti roul anba. Madam lerwa ti bese, ti ramas boul, ti ekzaminn li. Kwizinie ti rantre salerla mem.

– "E ou, mo garson, kot ou finn gagn sa dizef la?"

– "Sa, enn dizef mo finn aste ar enn bonnfam apel Bonnfam Laouret, ki so mari saser zwazo."

Madam lerwa pa ti dir nanye.

Larenn la ti ena enn garson. Ala enn zour, kouma garson la ti pe promne, li ti pas divan lakaz Bonnfam Laouret, li ti rantre. Li ti trouv zwazo la, li ti get-get li. Zwazo la ti zoli kouma zame zwazo ti zoli.

– "E ou, bonnfam! Vann sa zwazo la ar mwa."

– "Pa sa, misie! Zwazo la pa avann!"

Garson lerwa ti badinn-badinn ar zwazo la, ti vir-vir li. Enn kou li ti lev so lezel; ti ena kiksoz ki ti ekrir anba lezel la. Garson la ti lir, "Seki manz mo latet va gagn enn sak larzan toulegramaten; seki manz mo leker va gagn enn sak lor touleswar."

Garson la pa ti dir nanye; li ti kit zwazo, li ti retourn lakaz so mama, li ti rakont li tou sa.

Zot de ti tir plan. Bonnfam Laouret ti ena enn tifi. Larenn ti konsey so garson.

– "To kone ki nou bizen fer? To marye ar tifi Bonnfam Laouret, to va gagn so zwazo."

Garson lerwa galoupe, al lakaz Laouret.

– "Madam Larouet mo bien kontan ou tifi, mo ole marye ar li."

– "Drol tousa! Ou enn garson lerwa, mo piti enn fay-fay zenn tifi. Kouma ou ole mo kwar ki ou mama va kontan enn belfi ki met rob gouni?"

– "Me, Madam, mama mem finn anvoy mwa pou fer demann."

Bonnfam ti riye, li ti sakouy latet.

– "E ou, misie! Ou foutan, wi!"

Garson lerwa ti retourn lakaz so mama, li ti dir li ki bonnfam Laouret kwar ki li ti pe koz nenport. Zot de ti bizen al ansam. Larenn ti pran so sal, ti met sapo, ti pas botinn dan so lipie. Zot ti al lakaz Laouret. Larenn ti dimann bonnfam lame so tifi pou so garson. Bonnfam ti kontan, ti dir gran mersi bondie. Lerla garson lerwa ti koze.

– "Me mo met enn kondision. Zour nou pou marye, ou va touy zwazo plim dore; so leker ek so latet ou met enn kote pou mo manze."

Zour maryaz ti arive. Garson lerwa ti donn zwazo kwizinie.

– "Met enn kote so latet ek so leker, kwi zot, me pa bizen met masala. Mo pa tro kontan."

Mo ti bliye dir zot ki bonnfam Laouret ti ena de garson e sa de garson la ti konn lir aköz zot ti al lekol gouvernman. Zot ousi ti lir anba lezel zwazo. Zot ti vey-veye dan kwen lakwizinn. Ler kwizinie ti sorti, zot ti rantre, zot ti koken leker ek latet zwazo dan marmit e zot ti tire. Ler kwizinie ti aport zwazo lor latab, leker napa, latet napa. Garson lerwa, mo dir ou, ti rant dan enn move lakoler. Li ti rod piti bonnfam Laouret pou touy zot.

Me sa de piti la, kouma zot ti pe sove, par malsans, zot ti rant dan lakaz enn loulou. Loulou la ti chombo zot, ti manz zot.

7. ZISTWAR ENN MALEN BOUG

Ti ena enn fwa enn vie bonnfam ki ti ena enn garson, me pov boug la ti bien bet. Enn zour so mama ti avoy li aste enn lars bazar. Ler li ti pe retourne, li nek ti pe zwe-zwe ar sa lars la. Li ti kogne, koupe. Ler li pe rant lakaz, piti mouton so mama ti pe manz lerb dan lakour. Li kriye so mama.

– "Mama, mama, gete ki fame lars mo finn aste pou ou!"

Pou fer so vantar, li ti sot latet mouton enn sel kout. So mama ti bwi ar laraz, ti zour li, ti dimann li kifer li pa ti met lars la dan enn saret lapay. Maler pa ti pou arive. Sa gran bebet la ti plore e ti dimann so mama pardon.

Enn lot fwa bonnfam la ti avoy li aste zegwi.

– "To rapel zafer lars, pa bizen perdi sa zegwi la, to tande!"

Li ti ale e vit li ti retourne.

– "Eh ben! Kot zegwi?"

– "Pa per, mama, mo finn bien ekout ou konsey. Ler mo ti pe retourne mo ti zwenn saret misie Jean, mo finn kasiet zegwi dan lapay."

Bonnfam la ti fann ar li.

– "Ayo Bondie! Kifer to pa ti pik zot dan to sapo! Ala mo larzan perdi ankor."

Enn lot zour so mama ti avoy li aste diber.

– "To rapel zafer zegwi, pa perdi diber la ankor."

Li ti ale, li ti aste diber, li ti met diber dan so sapo. Soley ti fonn diber; diber ti koul lor so figir, lor so lenz; li ti rant lakaz sal kouma enn koson. So mama ti lev lame anler.

– "Kifer Bondie ti met twa lor later, move bourik!"

Enn mwa pli tar so mama ti donn li de volay pou al vande. Aste li pa ti kone, kikfwa vande li ti pou kone.

– "Me pa bizen donn sa volay la premie pri ki kliyan pou ofer twa, atann segon pri."

– "Bien sir, mama, mo va atann segon pri; ou kwar mo bet?"

Li ti ale. Li ti zwenn enn kwizinie ki dimann li komie so poul.

– "Fer ou pri oumem."

Kwizinie ti pran volay, ti tat-tate.

– "Set roupi dis sou, kan ou kontan."

– "Sa ou premie pri. Ki ou segon?"

Kwizinie ti desid pou trik li. Li ti dir li sis roupi senk sou.

– "Pran sis roupi senk sou. Mo touzour aksepte segon pri kan mo vande".

Li ti retourn lakaz, li ti rakont sa so mama. Bonnfam la ti firye, ti rod bat li. Li ti oblize al kasiet. Sannkoutla bonnfam la ti donn li enn mouton pou al vande.

– "Me pou mo mouton la pa fer kouma to ti fer pou mo volay. Ekout mwa bien. Kliyan pou fer twa enn pri, les li monte, monte ziska napli kapav; lerla to va donn mouton. To finn tande, pa bliye seki mo finn dir twa."

Li ti ale. Li ti zwenn enn bouse; bouse ti ofer li wit roupi.

– "Nowe, ou bizen monte".

Garson sa bouse la ki ti konn sa pov boug la, ti ris lamans so papa.

– "Papa, les sa dan mo lame, mo kone kouma fer zafer ar li."

Ti ena enn ti lesel apiye ar miray; garson bouse ti monte; lor premie mars lesel la li kriye: "Set roupi"; li ti mont enn lot mars, li ti kriye: "Sis roupi"; li ti mont ankore, li ti kriye: "senk roupi"; ler li ti lao mem, napa ti ena mars ankore, li ti kriye: "De roupi, e mo napli kapav monte, to trouve!"

– "Eh ben! napli kapav monte. Kiafer? Pran mouton, donn de roupi."

Li ti retourn lakaz, li ti donn so mama so de roupi, li ti rakont li tou zafer. Bonnfam ti pran enn balie, ti tom lor li, ti donn li enn rakle. Pov boug la ti souk enn kou lor latet. Li ti vinn fou.

Depi sa zour la zame mo pa ti trouv li ankore vinn bazar.

8. ZAN EK ZANN

Ti ena enn fwa enn bonom loulou ek so bonnfam. Zot ti ena enn tifi ki ti apel Zann e dan zot lakaz ti ena enn ti garson ki ti apel Zan, enn marmay ki bonnfam loulou ti ramase lor gran sime.

Souvan bonom loulou ti dir ar so bonnfam, "Mo anvi manz Zan". Me zame bonnfam ti aksepte aköz Zan ki ti zot domestik, ti touzour dan so louvraz, ti touzour travay prop, zame pa ti reponn. Ti Zann osi ti bien kontan Zan, aköz Zan ti bien bon li, ti zwe ar li, ti amiz li, ti fer tou seki li kontan.

Enn zour bonom loulou ti amenn Zan dan bor granbwa.

– "Ala zarb, ala enn lars, ala enn lasi, ala enn rabo, ranz enn navir ki mars partou dan ros. Aster la wit-er la; diz-er mo pou retourne. Si navir la pa fini, mo manz twa!"

Ti Zan ti pran zouti, ti koup dibwa, ti taye, ti met an plas, ti sey ranz navir me pa ti fouti. Ki li ti kapav fer? Li ti zet tou, tom lor lerb, plore.

Nev-er edmi koumsa, Zann ti vini pou amenn Zan so manze. Li ti trouv Zan pe plore.

– "Me, Zan, ki to gagne? Kifer to plore? Kifer to sagren?"

Li ti tir mouswar dan pos, li ti souy lizie Zan. Zan ti reponn li.

– "Gete, Mamzel. Ou papa finn donn mwa lord pou fer enn navir ki al partou dan ros. Ler li retourne diz-er, si navir pa finn fini, li pou touy mwa, li pou manz mwa."

Zann ti riye.

– "Akoz sa to plore?"

Zann ti koz dousman, ti ankouraz li ziska navir ti fini. Zann ti retourn kot li. Ler diz-er sone bonom loulou ti retourne, li ti get navir la.

– "Bravo Zan! To brav kouma momem."

Lelandime, bonom loulou ti amenn Zan dan bor larivier. Li ti donn li enn pagne san fon.

– "Plonz dan dilo la, tir de pirog pwason. Wit-er la; diz-er mo pou retourne. Si mo de pirog pwason pa la, mo pou manz twa."

Zan ti plonze. Li ti lev pagne, pagne ti vid. Ki pou fer? Li ti zet pagne, ti asiz dan bor dilo, ti plore.

Ver nev-er edmi, Zann ti vini pou amenn Zan so manze. Kouma li ti trouv Zan ape plore li ti dimann li ki ti pe arive.

– "Gete, Mamzel! Ou papa finn donn mwa sa pagne san fon la pou mo tir de pirog pwason. Ler li retourne diz-er, si so de pirog pwason pa la, li pou touy mwa, li pou manz mwa!"

Zann ti pran pagne, ti plonz li dan dilo e ti tir de pirog pwason. Zan ti regagn kouraz. Ler diz-er sone, bonom loulou ti vini e ti trouv so stok pwason.

– "Bravo Zan! To brav kouma momem."

Lelandime, bonom loulou ti amenn Zan lor enn gran montagn. Li ti donn Zan enn pios diplon ek enn grat diplon.

– "Ala enn bon pios, ala enn bon grat. Fouy sa montagn la, plant may. Wit-er la! Ler mo retourne diz-er, si travay pa finn fer garatwa. Mo pou toy twa e manz twa."

Ti Zan ti pran pios, li ti tap enn kou, pios ti ploye; li ti pran grat, li ti grat enn kou, grat ti drese. Li ti zet pios ek grat; li ti al asize lor enn ros pou plore. Ler Zann ti arive ar so manze li ti trouv Zan pe plore.

– "Aret fer mofinn Zan!"

– "Gete oumem, Mamzel! Ou papa donn mwa sa fay pios la ek sa fay grat la; li komann mwa fouy partou, plant may. Ler li retourne, kan montagn pa finn plante boutanbout, kan may pa finn mir, li pou touy mwa, li pou manz mwa!"

Zann ti pran pios, pios enn kou; ti pran grat, grat enn kou. Kouma mirak, montagn ti fouye boutanbout, may ti pouse, may ti mir.

Ler bonom loulou ti retourne li pa ti kwar seki li ti trouve.

– "Bravo Zan, bravo! To brav kouma momem."

Lelandime, bonom loulou ti lev Zan boner gramaten, ti amenn li dan lakour.

– "Azordi, isi mem ki nou pou travay, ena enn ti louvraz pou nou de. Ala enn gro ros, ala enn dizef kanar. Poz dizef anba, zet ros lor li; me pangar to kraz mo dizef! Si dizef kraze, mo touy twa, mo manz twa!"

Pov Zan! Kouma pou sap dan sa lak la? Li ti poz dizef anba; li ti pran ros, li ti zete, dizef ti kraze. Loulou ti chombo Zan, ti sarye li dan fon so lakour, ti ouver enn ti lakaz, ti zet li ladan, ti met lakle. Ler loulou ti pe retourn so lakaz, li ti zwenn Zann damilie sime.

– "Vit al dan lakwizinn, ranpli sodier, fer bwi dilo, mo bizen pou bouyant Zan."

Zann ti galoupe al dan lakwizinn. Li ti ramas trwa ti ros. Li ti dir premie ti ros la,

– "Ler papa kriye pou dimann mwa sipa dife finn alime, to reponn, "Wi, papa, foul dife."

Zann ti zet premie ti ros dan sodier. Li ti pran segon ti ros.

– "Ler papa kriye pou dimann mwa sipa dilo finn koumans bwi, to reponn, "Wi, papa, li koumans sante."

Zann ti zet segon ti ros dan sodier. Li ti pran dernie ti ros.

– "Ler papa kriye pou dimann mwa sipa so dilo finn pare, to reponn, "Wi, bonom, vinn pran li!"

Zann ti zet dernie ti ros dan sodier. Lerla li ti al dan fon lakour divan laport ti lakaz kot Zan ti anprizon; li ti ouver laport e toulede ti sove ansam. Bonom loulou ti ouver lafnet so lasam.

– "Zann! Dife la finn alime?"

Premie ti ros ti reponn.

– "Wi, papa, foul dife."

Loulou ti asize. Apre enn bout letan li ti retourn kot lafnet.

– "Zann, dilo la finn koumans bwi?"

Segon ti ros ti reponn.

– "Wi, papa, li pe koumans sante."

Trwaziem fwa loulou ti retourn kot lafnet. Li ti paret ankoler.

– "Zann, dilo pa ankor pare?"

Dernie ti ros ti reponn.

"Wi, bonom, vinn pran li!"

Loulou ti sot leskalie, ti fons dan lakwizinn. Pa ti ena dife; sodier ti vid! Li ti galoupe al dan fon lakour. Ler li ti ariv kot ti lakaz, laport ti ouver angran. Zann ti fini fonn. Loulou ti kime. Li ti rant dan so lasam, ti met bot, koumans galoupe. Zann ti get deryer e ti trouv bonom pe vini.

– "Papa deryer nou!"

– "Ah Bondie, mamzel, ki ou ole mo fer?"

– "Pa bizen per! To va vinn enn basen, mo va vinn enn kanar. Les li vini."

Zann ti vinn enn basen, Zann ti vinn enn kanar. Loulou ti arive, li ti trouv enn kanar.

– "Eh twa, kanar! To pa finn trouv Zan ek Zann par isi?"

Kanar ti reponn, "kwen! kwen!" Bonom loulou ti dimann ankor; kanar nek ti reponn, "kwen! kwen!" Loulou ti oblize aret koze. Li ti mont lor enn gran pie pou get otour li. Pa ti ena personn lor sime! Li ti desann, li ti retourn lakaz, li ti rakont tou sa so bonnfam.

– "Mo ti zwenn nek enn kanar; me tou seki mo dimann li, li ti nek reponn, "kwen! kwen! kwen! kwen!" Peyna zaimo pli bet ki kanar."

Bonnfam ti riye.

– "Pa dir mwa! Mo konn zaimo pli bet ki kanar. Loulou pli bet ki kanar! To pa finn konpran ki zotmem sa? Zot mem sa, mo dir twa! Zann finn trik twa; li mem kanar; al chombo zot."

Koler loulou ti leve. Li ti retourn lor gran sime. Zann ti trouv loulou pe vini.

– "Ala papa pe revini! Me to pa bizen per, les mo aranz zafer. To vinn enn saret ar bourik, mo vinn sartie."

Loulou ti zwenn zot. Li ti trouv enn saret bourik ki ti finn kal dan lamonte.

– "E ou, sartie! Ou pa finn trouv Zan ar Zann pas lor sime?"

Sartie nek ti pe okip so saret. Li ti pe kriye ar so bourik.

– "Haysh fangas! Haysh!"

Loulou ti dimann ankor. Sartie pa ti pran li kont.

– " Haysh fangas! Haysh!"

– "Ou pa finn trouv Zan ar Zann?"

– "Haysh fangas! Haysh!"

Bonom loulou ti fatigue koze. Ler li ti ariv lor lamonte, li ti get partou. Pa ti ena personn lor sime, nek sartie ek so saret. Loulou ti oblize retourn lakaz. Li ti rakont sa ar so bonnfam.

– "To tro bet! Zotmem sa. Vomie mo ale momem, zame to pou gagn zot."

Bonnfam ti pran larelev. Ler Zann ti trouv bonnfam pe vini, li ti trakase.

– "Zan, mo pov Zan! Sannfwala mama ki pe vini. Mo kwar nou'nn maye. Mama pli malen ki mwa! Me les mwa toudmem seye; enn kout manke kitfwa nou va sape."

Zan ek Zann ti vinn de pie fler. Bonnfam ti arive, li ti trouv pie fler, li ti get zot bien.

– "E zot, bann zanfan! Zot kwar marmay kouma zot pou fer sorsie ar mwa? Leve, mo dir zot!"

Zan ar Zann ti leve, zot ti dibout divan bonnfam la, zot ti plore. Bonnfam ti get zot e ti koumans sagren zot. Li ti panse ki si li ti amenn zot ar bonom loulou, bonom ti pou manz zot. Me Zann ti so zanfan. Zan ti enn zanfan li ti finn gagn dan so lame depi li ti sorti dan vant so mama! Leker bonnfam ti brile. So lizie ti mouye. Enn kou li ti pran Zann dan so lebra, li ti anbras li, li ti pous li ar Zan.

– "Ale, zanfan! Ale! Ale mem, mo dir zot! Zan ek Zann ale, mo dir zot."

Bonnfam ti dibout anplas, ti get zot ale ziska ki zot ti fonn dan kontour.

Lerla bonnfam ti souy so lizie, ti retourn lakaz. Dan sime li ti zwenn de gro lisien; li ti touy zot, li ti ouver zot vant, li ti tir zot lefwa. Ler li ti ariv lakaz, li donn lefwa la so bonom.

– "Ala zot lefwa, manze. Mwa mo fatigue; mo bizen dormi."

Ler loulou ti fini manze, so vant pa ti ranpli. Li ti koumans grongn-grongne.

– "Me kifer to pa ti amenn zot de lekor?"

Bonnfam ti ankoler.

– "Ou kwar mo enn seval mwa pou sarye de gro lekor koumsa! E ou bonom ase grogne! Les dimoun dormi!"

9. ZISTWAR NAMKOUTIKOUTI

Ti ena enn fwa enn madam ki ti pre pou gagn ti baba. Enn zour li ti dir so mari,

– "Mo anvi bwar dilo ki pa ena grenouy, al serse."

Mari ti ale. Li ti ariv dan bor enn larivier. Li ti poz enn kestion,

– "Ena grenouy ladan?"

– "Kwa! kwa!"

Li ti al kot enn lot larivier.

– "Ena grenouy ladan?"

– "Kwa! kwa!"

Li ti marse ziska ki li ti ariv kot enn gran larivier.

– "Ena grenouy ladan?"

Li pa ti tann nanye. Li ti gout dilo la. Sa ki ti apel bon dilo sa! Li ti dou kouma disik. Li ti ranpli so gamel, li ti retourn lakaz. Kouma madam la ti finn bwar enpe dilo li ti anextaz.

– "Kot to finn gagn sa dilo la, mo koko? Ala li bon la! Dir mwa kot to finn gagn li."

– "Pa al sers sa dilo la, parski dilo Loulou sa."

– "Mo oblize ale parski mo tro kontan sa dilo la."

Madam la ti al kot sa larivier la e li ti bwar dilo ziska li ti tom senkop. Loulou ti vini e ti trouv li.

– "Kifer to finn koken mo dilo? Aster mo pou manz twa."

– "Non, Misie Loulou, pa manz mwa; mo ti gagn enn lanvi akoz mo pre pou gagn baba; pa manz mwa, Misie Loulou!"

– "Alor, kan to piti la finn gagn kat-ran, to bizen donn mwa li."

Pov fam la ti sitan gagn per ki li ti dir wi. Loulou ti les li ale. Kouma li ti ariv dan so lakaz, fam la ti gagn so baba, enn zoli ti garson, malen pa badine!

Kan ti garson la ti gagn kat banane, Loulou ti vinn lakaz so mama.

– "Ah ben, komer, ala mo la! Mo finn vinn sers piti la. Kot li?"

– "Li pe zwe dan laplenn, Misie Loulou. Al get li, mo sir ou pou trouv li."

– "Kouma li apele?"

– "Namkoutikouti."

Kouma Namkoutikouti ti trouv Loulou pe vini, li ti koz ar so bann kamarad.

– "Eh zot, zanfan, ekout mwa bien. Si Loulou dimann zot kot Namkoutikouti, zot tou reponn, "mwa ki Namkoutikouti."

Ala Loulou ti arive.

– "Zanfan, dir mwa kot Namkoutikouti."

Tou zanfan kriye: "Mwa ki Namkoutikouti, papa Loulou! Mwa ki Namkoutikouti."

Loulou ti tourdi; li ti retourn lakaz mama Namkoutikouti.

– "Eh ou; ou kwar ou pou trik mwa! Kot li sa Namkoutikouti la?"

– "Ayo bondie, Misie Loulou, mo finn dir ou li dan laplenn, Misie Loulou."

– "Dan laplenn ena enn bann zanfan; mo dimann zot kisannla ki apel Namkoutikouti, zot tou reponn: "Mwa, Misie Loulou! Mwa, Misie Loulou!"

– "Mo sir limem ki ti fer sa mesanste la, li malen kouma sipakwa. Me ekout mwa bien, Misie Loulou. Dime mo va donn li so dezne dan grenie; ou va kasiet dan enn kwen, ou va vey li, mo sir ou pou gagn li. ... Me ala mo mari pe vini; sove panga ou gagn bate."

Loulou ti fonn. Lelandime gramaten Loulou ti kasiet dan grenie. Ver siz-er, mama Namkoutikouti ti avoy li sers dilo larivier. Kot larivier la Namkoutikouti ti zwenn enn vie bonnfam.

– "Donn mwa enpe dilo pou mo bwar, mo piti."

– "Bien sir granmer. Seki zenn bizen ed seki vie."

Namkoutikouti ti donn bonnfam la dilo pou li bwar. Ler li ti fini bwar bonnfam la dir li mersi.

– "Parski to enn bon zanfan, mo pa pou les Loulou manz twa. Pran mo baget mazik ki pou fer twa vinn seki to ole."

Namkoutikouti ti retourn lakaz so mama.

– "Zordi to pou al manz to dezne dan grenie."

– "Bon, mama, seki ou dir samem. Met mo lasiet dan grenie, mo va al manze lao."

Loulou ti pe atann. Ler onz-er ti sone, li ti trouv enn ti souri kot lasiet manze. Souri la ti pran enn gren douri.

– "Eh twa! Pa manz sa manze la; douri Namkoutikouti sa."

Me souri la ti ale-vini, ale-vini, e enn gren par enn gren li ti fini lasiet douri la. Ti fini tar, pre kat-rer. Loulou ti koumans ankoler, li ti desann anba, li ti fann ar bonnfam.

– "E ou! Ou finn koz manti ancor ar mwa. Namkoutikouti pa ti vinn dan grenie. Mo ti trouv zis enn ti lera."

– "Me kouma ou bet koumsa, Misie Loulou! Namkoutikouti mem sa. Li ti degiz an sa lera la. Me ekout mwa bien. Dime mo va met enn bone rouz ar li; ou va trouv li dan laplenn, ou va pran li."

Me ler zot de ti pe koze, ti lera ti anba sez; li ti ekout konversasion net.

Lelandime gramaten mama Namkoutikouti ti donn li enn bone rouz. Ler Namkoutikouti ti ariv lor laplenn, li ti koup-koup bone la, li donn tou so kamarad enn morso. Ler Loulou ti arive li ti trouv tou zanfan ar morso rouz-rouz lor latet. Li ti vinn fou sitan li ti ankoler. Li ti retourn lakaz mama Namkoutikouti.

– "Aster mo pou manz ou, ou tro manter, ou pa ena zanfan ki apel Namkoutikouti, ou ti anbet mwa; mo pou manz ou!"

Bonnfam ti gagn per.

– "Pa manz mwa, Misie Loulou! Namkoutikouti ki ti fer ou tou sa mesanste la; li malen, me mo va pli malen ki li. Ekout mwa bien. Dime mo va koup so seve kourt-kourt mem; li dormi dan lili so papa; aswar mo va fer sanblan ferm laport, me mo va nek pous li; ou va rantre dan nwar, ou va tat so latet, ou va may li."

Loulou ti satisfè.

Lelandime, kouma mama Namkoutikouti ti pe koup so seve kourt-kourt, Namkoutikouti ti pe reflesi.

– "Me kifer li fer mo latet vinn kouma bros koko?"

Li ti dimann so baget mazik. So baget ti kas lakle. Namkoutikouti ti vir-vir dan lakaz, li ti koken sizo so mama, li ti kasiet li dan so pos. Aswar, kouma so papa ti pe dormi, Namkoutikouti ti pran sizo, ti koup seve so papa dousman-dousman, ti zet seve koupe anba lili. Kouma li ti fini, li ti tann Loulou rantre; li ti vir so lekor dan bord lili kot miray, li ti fer sanblan ronfle for kouma enn gran dimoun. Loulou ti vini; li ti tat-tat latet papa Namkoutikouti, li ti santi seve kourt, li ti chombo li, li ti amenn li, li ti fer roti, li ti manze.

Lelandime gramaten mama Namkoutikouti ti trouv so garson bien vivan.

– "Mantenva! Piti la malen mem sa. Li finn trouv ankor manier anbet Loulou la!"

Me kouma li ti pe balie so lasam, li ti trouv seve anba lili. Li ti gagn enn doutans. Li ti apel so garson.

– "Namkoutikouti, kot to papa?"

– "Dimann Loulou."

Fam la ti araze, li ti rod touy Namkoutikouti. Namkoutikouti ti galoupe, sove. Li ti ariv dan bor enn gran larivier. Kouma pou fer pou travers sa gran dilo la! So mama ti pre pou may li. Li ti rapel pouvwar so baton mazik. Li ti desid pou vinn enn ros. Ler so mama ti ariv dan bor dilo li ti trouv fey sonz bouze lot kote larivier. Li ti kwar Namkoutikouti sa, li ti bese, li ti ramas ros la, li ti avoy li dan pie sonz lot kote larivier. Namkoutikouti ti revinn dimoun. Li ti riy enn gran kou.

– "Granmersi, mama; oumem ki finn sov mo lavi."

Depi sa zour la zame mo ti retrouv li ankor.

10. LELEFAN AVEK YEV, DE KONPER

Enn zour lelefan ti fer enn partnership ar Yev.

– "Anou pran enpe later, nou va fer enn zarden."

Yev ti tom dakor me li ti ena so prop kondision.

– "Me, konper, nou fer enn kondision. Seki so pios demanse, li va anmans li ar latet so kamarad."

Yev ti anmans so pios las par espre; atoumoman so pios ti pe demanse. E yev ti kriye lelefan.

– "Konper, mo pios finn demanse. Amenn ou latet pou mo anmans mo pios!"

Lelefan ti amenn latet, yev ti anmans pios.

Ala enn kou, pios lelefan osi ti demanse. Lelefan ti apel yev.

"Konper, mo pios finn demanse: amenn ou latet pou mo anmans mo pios!"

Leker yev ti preske arete. Li ti dir ar lelefan, "Ou pa sagren mwa, mo kamarad? Enn piti-piti latet koumsa! Premie kou ou kas li."

Lelefan ti koumans ankoler.

"Mo pa rant ladan mwa. Nou finn fer kondision: ler ou pios ti demanse, mo ti'nn donn ou mo latet. Aster mo pios ki demanse, ou bizen donn mwa ou latet pou mo anmans li."

Yev pa ti ole amenn so latet; lelefan ti ole bat li; zot ti lev enn gran dispit. Yev ti sove. De asosie ti kas bag.

Ala enn zour lelefan ti donn enn bal. Li ti envit tou zanimo, exepte yev. Torti ki pou zwe lamizik; so violon ti enn kalbas.

Kan yev ti aprann ki torti ti pou al zwe lamizik dan bal, li ti prepar enn plan.

– "Komer, met mwa dan ou kalbas, mo va zwe ou par. Me sak fwa ki donn ou bwar, sak fwa ki donn ou manze, ou met enn morso dan kalbas pou mwa."

Bal ti koumanse. Yev ti zwe lamizik. Torti ti donn li bwar. Yev ti sou afors bwar; li ti koumans sant bonavini. Lelefan ti ekoute; li ti kone ki yev ti kasiet dan kalbas. Li ti ankoler. Bagar ti leve; kalbas ti tonbe; yev ti profit dezord pou deklase.

11. ZISTWAR PODANN

Ti ena enn fwa enn lerwa ki ti ena enn zoli tifi. Larenn ti finn mor. Enn zour lerwa la ti dir so tifi, "Anou marye".

Tifi la ti dir so papa, "Ah! papa! pa kapav fer sa! To mo papa, pa kapav marye ar twa".

So papa ti ensiste.

– "Ekoute, mo donn twa tou seki to kontan; dimann mwa tou seki to ole, mo pou donn twa."

Mamzel ti kontinie refize me afors li ti siply li, mamzel fini par dir wi. Alor lerwa ti avoy bann mesaze al dan tou bann pei pou gagn seki li ti anvi donn so tifi. Li ti dir li ti pou donn li trwa rob, enn kouler soley, enn kouler lalinn, enn kouler zetwal. Me ler li ti donn li so trwa rob, so tifi ti refize aköz li ti ena so marenn-fe ki ti anpes li dir wi.

Anfen zour maryaz ti vini. Gramaten, tifi lerwa ti leve, amar so latet ar laliann leng kraze dan dilwil bwar.

– "Mo kaya-kaya, mo pa santi mo lekor bien-bien; vomie les sa pou enn lot zour."

Detrwa zour apre so papa ti dir li zot bizen marye. Tifi la ti gagn enn lot lide ar so marenn-fe. Lerwa ti ena enn bourik ki ti kaka lor.

– "Donn mwa lapo ou bourik."

– "Non! Sa pa kapav! Zame sa!"

– "Si to pa donn mwa lapo to bourik, nou pa pou marye."

Lerwa ti tini detrwa zour me so leker ti pe tro brile.

– "O.K! Mo donn twa lapo mo pov bourik me dime nou bizen marye."

Li ti klak laport, sorti. Lelandime gramaten boner, ler kok sante, tifi la ti leve, ti galoupe al lakaz so marenn-fe ki ti res pre ar lakaz Lerwa. So marenn ti fini prepar enn plan.

– "Pran to lamal, met tou to lenz ladan. Apre sa mo pou zwenn twa dan kwen lari."

Lerwa pa ti konn nanye, li ti pe dormi dan somey profon. Tifi la ti zwenn so marenn; zot ti marse, zot ti al lwen dan enn lot pei. Marenn la ti fer enn rob ar lapo bourik la; apre, li ti amenn li lakaz Lerwa sa pei la.

Tifi la ti al rod enn travay dan lakaz Lerwa.

– "Bonzour Mazeste, ou pa bizen dimoun pou gardien lezwa?"

– "Me to tro sal. To santi pi."

– "Non, Mazeste; pa dir sa. Mo enn bon travayer."

Afors li ti anbet Lerwa la, Lerwa ti fini par pran li pou travay; li ti donn li enn fay lasam dan fon lakour. So travay ti parfe. Enn zour fam sa Lerwa ti pe pas dan fon lakour e li ti trouv zennfi la.

– "Kouma to apele?"

– "Mo apel Podann."

– “Ekout mwa bien! Dime mo pou ena boukou envite pou vinn dine. Kwizinie pou bizen enn koudme. To pou bizen kwi enn gato.”

Larenn ti ale. Sa zour la mem, aswar, garson larenn ti pe promne dan lakour. Li ti trouv enn klarte dan fant laport enn vie lakaz. Li ti get par trou serir. Dir ou li ti mank tom febles telman li ti trouv enn zoli mamzel. Li ti tap laport; Podann ti ouver; li ti rantre. Zot ti pas enn bon moman ansam. Avan zot separe prens la ti dres enn plan.

– “Mo mama finn dir ou kwi enn gato. Ler ou fer gato la, zet sa bag ki dan mo ledwa la ladan; mo pou fer sanblan trangle. Pa trakase, pou ena bel sinema.”

Podann ti kwi gato la; ti met bag la ladan. Ti enn gato extra zoli.

Ler aswar ti vini, tou dimoun ti bien manze. Garson la ti finn bien gete kot bag dan gato ti ete. Ler li ti pou manze, li ti koup zis morso kot ti ena bag. Enn kou li ti koumans kriye, vadire li ti pe trangle. Tou dimoun trakase.

– “Me ki to gagne?”

– “Me ki ou gagne?”

Li ti montre so lagorz. So mama ti dir li ouver lagorz. Li ti ouver labous; so mama ti trouv enn bag dan so lagorz. Li ti sey tire. Ayaya! Pa fouti. Li ti apel tou bann mamzel ki ti la pou tir bag la me pa fouti. Podann ti get tousala e li ti bostayt. Lerwa ti trakase tansion Prens eritie mor. Li ti avoy enn so solda sonn tronpet dan tou lari. Solda la ti kriye ki si enn mamzel kapav tir bag dan lagorz garson lerwa, ar limem garson pou marye.

Bann mamzel ti vini par tonn; ti fons ledwa dan lagorz me bag la pa sorti mem. Mama garson la ti koumans plore. Lerla garson la ti sey koze.

– “Ayo Mama! Kouma mo pe soufer! ... Les Podann seye, kifwa li pou kapav.”

Podann ti seye. Mirak! Bag la zis! Timama bag deor!

– “Mama, mo oblize marye ar Podann.”

Larenn ti ankoler; li ti fer tapaz. Lerwa ti kalme zot tou.

– “Dan mo rwayom, parol done, parol sakre.”

Lerlamem marenn Podann ti rantre. Li nek ti tap enn kout baget mazik lor latet Podann. Enn kou Podann ti vinn zoli, ar enn rob kouler soley.

Ti ena enn gran maryaz rwayal! Tou dimoun sa pei la ti envite. Bel lamizman! Ler mo ti al dimann zot enn ti ver laliker, zot ti met lisien ar mwa. Mo ti bizen bour brit!

12. ZISTWAR SABOUR

Ti ena enn fwa dan Lenn enn marsan ris ki ti ena trwa tifi. Enn zour, kouma sa marsan la ti bizen parti pou al sers marsandiz enn lot pei, li ti avoy enn domestik dimann so trwa tifi ki kado zot ti'ole li amene pou zot ler li ti pou retourne. Premie tifi ti dir li ti ole enn kolie diaman; segon tifi ti dimann enn rob velour ble; trwaziem tifi, kan domestik ti vinn fer komision so papa, ti pe konsantre dan so liv. Li ti dir: "Sabour". Domestik ti kwar ki samem ti kado li ti anvi so papa amenn pou li. Li ti al donn so patron tou detay.

Kan marsan ti fini tou so zafer dan sa pei kot li ti ale la, li ti pans pou retourne. Li ti aste kolie diaman pou so gran tifi, rob velour ble pou so segon tifi, me pou so trwaziem tifi la li pa ti aste nanye parski li pa ti kone ki li ti anvi. Tou pake ti fini amare, marsan ti mont lor so lelefan. "Haysh!" Me lelefan pa ti bouze. Samem ti so manier sa lelefan la. Kan so met ti bliye kiksoz, li ti refiz marse ziska ki so met rapel seki li ti finn bliye. Marsan ti reflesi. Apart kado so trwaziem tifi, nanye pa ti manke. Li ti panse: "Kikfwa dan pei isi ena enn kiksoz ki apel Sabour, les mo gete."

Enn bonnfam ti pe pase. Li ti dimann li ki ete 'sabour' dan so pei.

– "Mo kwar mo kone; garson lerwa ki apel Sabour".

Marsan ti tourdi. Kouma pou amenn sa kado la pou so tifi? Lot kote, lelefan pa ti ole marse. Li ti oblize sey fer kiksoz.

Marsan ti al lakaz lerwa, li ti amenn bel-bel kado pou prens Sabour, li ti dimann pou koz ar li. Ler li ti tousel dan lasam Prens Sabour, li ti rakont li tousala. Sabour ti riye. Kouma li ti pou fer pou ki li vinn kado pou tifi marsan la? Li ti kontan badine.

– "Misie, ou tifi la zoli?"

Marsan ti tir portre so tifi dan so pos, li ti donn Sabour. Sabour ti gagn sok. Zame li ti trouv enn zennfi zoli koumsa. Li ti tom amoure. Me li ti konn kasiet so santiman. Li ti tir enn levantay dan so larmwar.

– "Akoz ou fran ek onet, mo ole donn kiksoz ou tifi. Rann mwa enn servis donn sa levantay la ou tifi. Me dir li kan li ouver levantay la, li bizen tousel dan so lasam."

Marsan ti dir li mersi, li ti sorti lakaz lerwa, li ti mont lor so lelefan. Sannkoutla lelefan ti demare.

Ler li ti finn ariv so lakaz, marsan ti donn so gran tifi so kolie diaman; li ti donn so segon tifi so rob velour ble; li donn so trwaziem tifi levantay dan bwat e li ti dir li ouver levantay la kan personn pa ti ar li dan so lasam. Ler tifi la ti tousel, li ti ferm laport so lasam, li ti tir levantay dan bwat, li ti ouver li. Levantay la ti mazik. Prens Sabour nek ti paret divan li. Li ti tom azenou divan zennfi la, li ti pran so lame, li ti anbras li.

– "Mo finn vini pou marye ar ou".

Zennfi la ti bien kontan aköz prens Sabour ti zoli garson me kouma li ti enn zennfi bien elve li ti fer Prens Sabour konpran ki ti bizen ki so papa dakor.

– "Dimann papa si li dakor".

Papa la ti vini pou donn so benediktion.

Me de gran ser ti zalou aköz zot ti ser ti pou marye ar enn garson lerwa. E pir ki tou, zot pli vie e zot pa ti ankor gagn demann. Zot ti mazinn enn mesanste.

– "Ti ser, nou bien kontan! To kone ki noumem ki bizen fer to lasam; touzour ser lamarye ki aranz so lili zour maryaz; pa pou mank nanye;"

Ler pe ranz lili la sa de verminn la ti fann plen boutey kraze dan plas kot Prens Sabour ti pou dormi. Apre maryaz, Sabour ti rant dan lasam, tir so lenz, li mont lor lili. So lekor ti koup-koupe ar boutey kraze; disan ti koumans koule partou. Li ti sey leve me li pa ti gagn lafors. Alor li ti dir so fam amenn vit so levantay. Li ti ferm levantay la enn kou. Fam ti get dan lili; lili ti vid. Sabour ti disparet.

Zenn fam la ti plore me so larm pa ti fer so mari retourne. Enn zour, enn an pli tar, li ti lir dan lagazet ki Prens Sabour ti bien fay. Lerwa, so papa, ti desid pou donn lamwatie so rwayom dimoun ki ti kapav geri so garson. Li ti kasiet lagazet la.

Aswar, ler tou dimoun ti pe dormi dan lakaz, li abiy kouma enn pret mizilman, li ti kol enn fos labarb lor so figir, li ti ouver laport dousma-dousma, li ti sove pou al zwenn prens Sabour dan so pei. Kouma pei la ti lwen, li ti bizen marse pandan trwa mwa. Kan li ti pre pou arive, enn tanto, kouma li ti tro fatigue, li ti desid pou dormi anba enn pie. Ler li ti pre pou gagn somey li ti tann de zwazo pe koze lor brans.

– "Mo vinn depi pale; Prens Sabour bien malad. Li pou mor aköz dokter pa kone ki mexinn bizen donn li. Pourtan mexinn pa difisil pou trouve. Nek ena pou frot so lekor net ar nou fimie ki pou fer boutey kraze sorti."

Zenn fam la ti kontan. Lelandime gramaten tifi la ti ramas plen fimie fre anba pie.

Kan zenn fam ti ariv anvil, li ti trouv tou dimoun sagren. Dokter ti kwar ki Prens Sabour ti pre pou mor. Zennfi la ti galoupe, al lakaz lerwa; li ti dir santinel ki li ena enn mexinn ki pou geri Prens Sabour. Lerwa ti vinn zwenn li.

– "Si to geri mo zanfan, tou seki to dimann mwa, mo pou donn twa me si li mor, mo koup to likou."

– "Mazeste, nou pe perdi letan!"

Kouma zot ti rant dan lasam Sabour e zenn fam la ti trouv so pov mari alonze lor lili kouma enn dimoun mor, li ti oblize asize pou pa tonbe. Me li ti trap kouraz ar de lame, ti tir lapomad dan so pos, ti frot li lor so lekor net. Mirak! Enn par enn, boutey kraze ti pe sorti. Prens Sabour ti sap dan lamor. Lerwa ti sot lor likou pret la, ti anbras li.

– "Dimann mwa seki to kontan! Dimande, mo pou done!"

– "Aster nou pou kone si ou ena de lalang. Mo ena enn tifi, mo ole ki Prens Sabour marye ar li."

– "Bien sir wi, Sabour va marye ar ou tifi, al sers li!"

Sabour enn kou ti lev so lizie.

– "Sa, papa, zame! Zame! Donn pret la tou seki li kontan, me pou mo marye ar so tifi, sa zame, zame!"

Bonom Lerwa ti tourdi, ti gaga. Ala so koler ti leve, li ti zour Sabour. Pret osi ti fer sanblan ki li ti ankoler.

– "Si mo ti kone ki ou ti pou ensilte mo tifi, mo ti pou les ou mor kouma enn lisien. Me koze! Dir ou rezon! Kifer ou pa ole marye avek mo tifi? Mo tifi pli zoli ki ou!"

Lerwa ti zwenn ar li, zot de nek ti dir Sabour: "Koze! Koze!" Sabour ti trap lame so papa.

"Papa, konpran mwa, mo pa kapav marye parski mo finn deza marye, e mo fam la mo sitan kontan li ki mo vomie mor ki kit li pou pran enn lot madam!"

Bonom Lerwa ti lev so de lame anler, Sabour dres so lekor dan bor so lili. Pret la ti tir enn kou kapra ki ti lor li; li ti ras labarb lor so figir.

– "Sabour, Sabour, get mwa!"

Sabour ti lev so latet, li ti get li, li ti frot so lizie, li ti kriye.

– "Twa sa, mo fam! Twa sa?"

Li ti ouver so lebra, zot de ti anbrase, ti plore. Bonom Lerwa ti sitan kontan ki li donn enn dine, enn papa dine kouma zame ti donn dine depi Lerwa donn dine. Ler deser ti vini, mo ti ole met enn gato dan mo pos pou mo zanfán. Zot ti may mwa, ti ris mwa dan lakour, ti flank mwa enn koutpie. Mo ti anvole, mo tom isi pou rakont zot sa zistwar la.

13. ZISTWAR TIZAN

Ti ena enn Mamzel ki pa ti ole marye. Ti ena enn Misie ki ti ena enn plak an-nor lor so deryer pou kasiet so lake. Li ti vinn get sa mamzel la dan enn gran ek zoli karos. Mama sa tifi ti dimann mamzel la si li ti dakor pou marye.

– "Ki to dir, mafi? "

– "Ar limem mo'le marye."

Maryaz ti selebre e apre seremoni zot ti ale dan karos.

Tizan ti ole swiv so ser.

– "Kifer to ole swiv mwa? Enn gale kouma twa pou mont dan mo kales!"

So bofrer ki ti enn loulou ti dir, "Les Tizan vini, don!"

Ler ti ariv dan lakaz loulou, Madam ti al prepar manze; Misie ti al deor ar so bann kamarad.

Touleswar so bann kamarad ti vini.

– "Anou manz Madam! Anou manz Madam!"

– "Les li vinn gro! Les li vinn gro!"

Tizan ti tann tapaz; li pa ti kapav dormi. Toutlanwit li ti nek grat lagal.

Enn zour li ti koz ar so ser.

– "Me, mo ser, ar ki ou finn marye! Ar loulou ki pou manz ou?"

– "Eh twa! kouma to kapav koz koumsa?"

– "Les mo amar enn ti lakord dan to bout lipie; kan loulou va danse, mo va ris ti lakord, lerala to va tande."

Aswar bann loulou ti vinn danse. Tizan ti ris lakord. Madam ti leve e ti tann tou.

– "Anou manz li! Anou manz li!"

– "Les li vinn gra! Les li vinn gra!"

Madam ti gagn per. Lelandime li ti koz ar so frer.

– "Ah! Mo frer! Kouma fer pou retourn lakaz mama?"

– "To ti dir mwa mo enn gale! Mwa mo al lakaz, twa gete ki to pou fer."

– "Ah! Mo frer! Pa kit mwa isi, amenn mwa lakaz!"

Tizan ti ranz enn pagne ar lezel, enn pagnevolan. Ler pagne la ti pare, li ti met so bofrer dan lak.

– "Anou amize! Anou fer enn ti badinaz! Met dan pagne la tou sort bon kiksoz: bon manze, bon volay, bon dipen, bon bwar, bon diven, bon laliker, ar kouver, lor, larzan, tou sa ki ena dan lakaz."

Loulou ti kontan badine; li ti plen pagne.

– "Rant dan pagne la, ou ek mo ser."

Loulou ti rantre. Lerala Tizan ti sante.

– "Monte, pagne! Monte, pagne!

Ale mama! Ale papa!"

Pagnevolan ti monte. Loulou ti ariv anler; li ti pe gagn per.

– "Tizan, mo latet pe tourdi: fer desann pagne!"

Tizan ti pe tini enn lakord amare ar sa pagne la. Tizan ti ris lakord, pagne ti desann. Lerla Tizan ti dir.

– "Aster mo tour pou al promne."

Tizan ti rant dan pagne ar so ser, li ti met bout lakord dan lame loulou, li ti sante.

– "Monte, pagne! Monte pagne!

Ale mama! Ale papa!"

Pagnevolan ti monte. Ler li ti ariv lao, Tizan ti koup lakord. Lerla loulou ti konpran ki ti pe pase.

– "Desann, desann! Rann mwa mo madam!"

Tizan ti fer koumadir li pa ti finn tande. Loulou ti swiv. Li ti pe galoupe kouma enn araze. So lake ti sorti deor. Ler li ti ariv kot so belmer, li ti realize ki so lake ti deor. Onte, li ti retourn so lakaz pou aranz lake anba plak lor. Tizan kot lakaz so papa ti desann so pagnevolan; li ti rakont zot seki ti pase. Papa la ti dres enn plan.

– "Vinn isi, mo zanfan; kan li va vini taler, mo va ranz so kari. Anou ranz enn ti lakaz anpay."

Ler Loulou ti arive li ti rod so fam.

– "Tizan pa finn vinn isi ar mo fam?"

– "Non, me ou kapav atann li isi; rant dan lakaz, ala enn ti lasam pou ou, fer seki ou kontan."

Loulou ti fatige; li ti rantre, mont lor lili, kouvans ronfle. Lerla zot ti met dife dan lakaz. Latet loulou ti fer boum! Loulou ti mor. Zot ti pran tou seki ti ena dan pagnevolan.

14. LOULOU KI TI OULE BRIL SO FAM

Ti ena enn fwa enn mamzel ki ti pou marye ar enn misie extra ris. Frer sa mamzel la ti enn fay garson, vilen kouma sipakiete, pa trouv bien kler, plen lagal, lazam kroze-marmit, gro-gro bos dan ledò, me malen kouma renar, mo dir ou. Ti kouto koup gro ziromon. Ler zot pe al legliz, li ti ris-ris rob so ser.

– "Mo ser, pa marye ar sa misie la, enn sorsie sa!"

Mamzel la ti ankoler.

– "E twa, lagal, to pa pou larg mo rob!"

Aprè maryaz, garson la ti swiv so ser lakaz so mari me zot pa ti ole donn li enn lasam dan gran lakaz, pangar lagal fane. Zot ti met li dormi dan lakwizinn. Enpe letan ti pase. Enn zour, kouma so mari ti pe sanz lenz, zenn fam la ti get li; li ti gagn sok. So mari ti ena enn long-long lake kouver ar pwal kouma enn lake zako Malgas. Li ti dimann li kisasa sa.

– "Nanye; mo marenn ki ti donn mwa sa."

Fam la ti gagn per. Aswar ler zot ti pe dormi dan lili, mari la ti leve, ouver laport dousman, li ti sorti dan lakour.

Lelandime gramaten madam la ti al koz ar so frer dan lakwizinn. So frer ti repet seki li ti deza dir li.

– "To mari enn sorsie, toutlanwit li fer oja ar so kamarad. Aswar, kan to ole, mo va amar enn long difil dan to bout lipie; ler zot va koumans fer zot sorsie mo va ris difil la, to va trouve tomem."

Kouma minwi ti sone dan pandil, fam la ti santi difil tir-tir so ledwa lipie; li ti leve, li ti al get dan trou serir. Damilie lakour ti ena enn gran dife; so mari ek so bann kamarad, wit loulou antou, ti pe asize otour sa dife la. Enn loulou ti tir enn labrez dan dife, li ti met dan enn ta; zot tou ti fer parey. Ler tou labrez ti anta, enn loulou ti koze.

– "Bizen bril to fam aster".

Segon loulou kriye.

– "Bril to fam!"

Tou loulou kriye.

– "Bril to fam! Bril to fam!"

Malerez la deryer laport ti mank tom san konesans, sitan li ti gagn per. So mari ti reponn.

– "Aspere! Dan trwa zour nou fer sa!"

Lelandime gramaten kouma kok ti sante, fam ti al dan lakwizinn; li ti rakont so frer seki li ti finn trouve. Li pa ti kapav aret plore.

– "Mo frer, mo bon ti frer, sov mo lavi!"

– "Ekoute, anou retourn nou lakaz; dir to mari koumsa ki papa ek mama pou donn enn gran bal dime swar, e ki nou bizen ale; dir li ki li ousi li bizen vini ar tou so kamarad."

Loulou ti kontan; li ti dir so fam al divan ar so frer; li ek so kamarad ti pou swiv kan soley kouse. Ler zot ti ariv lakaz mama, pov fam la ti plore, ti rakont so papa ek so mama ki espes mari li ti finn gagne. So papa ti konsol li.

– "Les zot vini, zot va trouve ki manier mo pou aranz zot."

Loulou ek so bann kamarad ti vini. Bal ti koumanse; zot tou ti danse ziska nepli kapav tini. Ler pou al dormi, fam la ti tir so plan.

– "Mo pou al dormi lor lili mo ti ser; papa finn aranz enn pavion pou ou ek ou bann kamarad; finn met moustiker dan lili, pangar moustik; finn met dilwil petrol partou, pangar pinez; al dormi; dime bomaten mo va amenn zot kafe."

Tou loulou ti al dormi; somey ti chombo zot. Pavion la ti barbote partou ar dilwil petrol, anba tou lili ti met pake lapoud. Ler tou loulou ti andan, zot ti koulout laport ek lafnet par andeor. Zot ti met dife dan fetaz vetiver. Enn kou ti tann BOUM! Boudoum! Boum! BOUM. Tou loulou ti eklate kouma kanon.

Fam la ti soulaze. Li ti kriye for:

– "Zame mo finn amize koumsa! Petartifis manti!"

15. DIZEF, BALYE EK SAGAY

Ti ena enn fwa enn zennfi ki ti extra zoli. Tou misie ti ole marye ar li. Li ti nek bizen swazire me tou zennzan ki ti vini, kantmem zoli, kantmem ris, kantmem bon orater, li ti repouse. So papa ti kriye ar li, so mama ti kriye ar li me touzour li ti dir non. Sa zennfi la ti ena so lide. Li ti mazine ki enn zour li ti pou marye ar enn lerwa ki ti pou ena enn plak lor par deryer e ki ti pou vinn dimann mo lame dan enn bel kales double ar saten ble ek dekore ar koulou diaman partou.

Enn zour zennfi la ti tann tapaz dan lakour. Ler li ti get par lafnet, ki li ti trouve? Enn extra zoli kales double ar saten ble ar plen koulou diaman partou. Enn zennom ti sorti dan kales. Li ti ena enn plak lor par deryer! Li ti rant anba lavarang e li ti koz ar paran tifi la.

– "Mo enn lerwa, mo finn vini pou marye ar ou tifi. Dimann li si li kontan."

Tifi la ti reponn.

– "Peyna dout, papa, mo kontan."

Zot ti al legliz, zot ti marye. Apre maryaz koup la ti mont dan kales e ti ale. Kales la pa ti bizen fanal parski koulou diaman ti donn lalimier kouma douz lalanp petrol Misie Maurel. Zennfi la ti bien kontan dan so nouvo lakaz. Li ti ena bel-bel rob, gran lasam, bon nouritir. Toulegramaten serviter ti donn li enn gran tas kafe ole dan so lili. Me domaz, souvan so mari ti kit li tousel pandan de, trwa, kat zour. Li ti dir ki li ti al lasas serf oubien koson maron.

Enn zour boner gramaten, kouma li ti tousel dan lili pe bwar kafe, ala enn ti souri ti sot lor lili. Li ti ole pous li, me ti souri ti get kafe ole la e li pa ti bouze. Zenn fam la ti rod pous li.

– "Pa pous mwa, mo fen; donn mwa enn kouyer ou kafe, Bondie va soulaz ou."

Zenn fam la ti ena bonker; li ti donn souri la enn kouyer kafe ar dipen.

Wit zour ti pase e so mari pa ti retourne me boner gramaten souri ti touzour vinn rod so dipen ek kafe. Sa bomaten la kouma zot ti pe manze, fakter ti amenn enn let. So mari ti pe enform li ki li ti pe retourne aswar e li ti dimann li kwi bon manze, tir divin dan lakav. Li ti pou amenn enn bann kamarad pou dine. Fam la ti kontan.

– "Mo bizen leve pou al donn lord."

– "Mo kontan twa akoz to bonker e to donn mwa kafe. Ekout bien seki mo ena pou dir twa. Aswar, zis minwi, sorti dan lili e get dan trou serir. Dime bomaten nou va koze."

Ler soley kouse, mari ek so bann kamarad ti arive, ti bwar, manze, sante, riye, fer fars. Mari ti defalke so fam.

– "Finn koumans fer tar, to fatige, al dormi, bann zom pou kontinie amize."

Fam ti rant dan so lasam e kouma minnwi ti sone, li ti leve, li ti get dan trou serir. Lalinn ti pe briye; mari ek so bann kamarad ti pe danse omilie lakour; zot tou ti finn tir zot lenz; long-long pwal lor lekor; zot ti finn tir zot plak lor par deryer; zot tou zot lake ti drese kouma lake sat ki frot lekor ar lipie latab! Ti bann loulou sa! Malerez fam la ti oblize apiy lor laport pou pa tonbe. Me li ti pran kouraz, li ti gete, li ti ekoute. Ala enn loulou ti koumans sante.

– "Anou manz to fam! Anou manz to fam!"

Zot ti fer laronn, zot tou ti sante.

– "Anou manz to fam! Anou manz to fam!"

Mari ti omilie laronn, ti pe sot-sot anler, sante.

– "Atann ankor! Atann ankor! Les li vinn gra! Les li vinn gra! Les li vinn gra!"

Fam la ti gagn move kalite per; so leker ti bat dan mole. Li ti retourn dan so lili. Li ti reflesi. Li ti tann lavwa so mari ki ti pe sante: "Les li vinn gra! Les li vinn gra!" Li ti tat so lazam, li ti tat so lebra; li ti onte kifer dimoun dir so lekor meg.

Lelandime gramaten souri pa ti vini. Pov fam la pa ti kone ki pou fer. Ler dezene so mari ti apel li pou manze; li pa ti ole, pangar li vinn gra. Li ti dir li ti malad, migrenn ti pe minn li. Loulou ti grogne; me li ti kit li, li ti al dan lasalamanze, li ti avoy li enn rezinn banann pou manze kan so malad latet va finn pase. Fam la ti tousel dan so lasam. Li pa ti kapav tini so larm.

– "Ayo, mama! Kot ou? Kifer mo ti kit ou lakaz? Kot ou, mo mama! Zans la ole manz mwa; kisannla pou sov mo lavi? Ti souri, ti souri! Pitie mwa, ti souri! Pa les zot touy mwa, ti souri!"

Letan li ti pe plore, lanwit ti tonbe. Bann loulou ti rekoumans zot bakanal dan lakour. Pov malerez la nepli ti kone ki bizen fer. Enn kou li ti santi koumadir pe gidi-gidi so lipie.

"Mwa sa, to ti souri; pa bizen per; ferm lafnet dibwa pangar zans dan lakour trouv seki nou pou fer."

Fam ti leve, ti ferm lafnet dibwa. Kouma li ti retourne, ti ena enn gran klarte dan lasam e ti souri la ti finn vinn enn zoli madam dan enn rob kouler zetwal; sa rob la ki ti donn lalimier.

– "Mafi, finn ler pou to sove; ekout mwa bien. Ala enn balie, enn dizef ek enn sagay; galoup lakaz to mama; tou loulou va swiv twa; ler to trouv zot pre pou may twa, zet sa dizef la deryer to ledò, me pa bizen tourn latet; taye mem; loulou pou oblize arete enn bon bout letan; me ler zot revinn pre ar twa, zet balie; trwaziem fwa, zet sagay. Letansa to pou finn fini ariv kot lakaz to mama. To finn tandè; pa bliye nanye; ale!

– "Mersi Madam!"

Li ti ouver laport dousman, li ti sove. Madam-Fe la ti pran enn simiz ek enn dezabiye ki ti lor enn kes e li ti abiy rezinn banann, ki loulou ti avoye pou so fam manze, kouma enn dimoun, li ti met li dormi dan lili, li ti met kouvertir lor li, li ti ale. Loulou ti rantre dan nwar, li ti apros dousman kot lili, li ti ole tat so fam, sipa li ti finn vinn gra e bon pou manze. Li ti santi rezinn banann la, li ti kwar so fam, li ti peze-peze. Banann mir ti kraze. Loulou ti etone, li pa ti kone ki ti ete sa; li ti tat ankor. Ankor banann mir ti kraze. Loulou ti santi so lame. Ti loder banann sa! Li ti sakouy rezinn banann la e li ti kriye for.

– "Eta fam to pou leve, to pa pou leve?"

Nanye pa ti bouze; fam la pa ti reponn. Loulou ti rant anba lili, li ti tir bwat zalimet dan so pos, li ti frote, li ti alim labouzi. Ayo mama! Ler li ti realize ki so fam ti finn trik li, li ti sot anler, li ti larg enn gele, ti apel tou so kamarad. Zot tou ti firye, ti defons laport, ti galoupe pou trap fam la, touy li, kwi li, manz li.

Ler fam la ti pe galoupe dan sime lakaz so mama, li ti tann loulou pe galoupe deryer li; li ti gete. Li ti trouv loulou pe fonsè mem. Dan enn timama zot ti pou may li. Li ti rapel seki Madam-Fe ti dir li. Li ti pran dizef, li ti zet deryer so ledò. Dizef ti kase, ti vinn enn lamer. Enn loulou ti gagn enn solision.

– "Nou bizen bwar sa lamer la; apre, nou va zwenn li, nou va touy li, nou va manz li."

Bann loulou ti bwar lamer la. Me zot pa ti kone ki dizef la ti gate. Dilo la ti koumans roule, fer koustik dan zot vant. Zot tou ti gagn jaldi. Pli tar zot ti rekoumans galoupe. Fam la ti tann zot pe aprobe. Me kouma zot ti pre pou may li, li ti pran balie, li ti zet deryer so ledò. Balie fatak ti vinn enn lafore gran zarb kouma bwadnat, bwadenn, bwadoliv, bwapiant, bwadfer, tamaka, benzwen, kolofann e bann zarb la ti nate kouma fatak. Enn loulou donn so lide.

– "Anou koup tou sa bann zarb la; apre nou va pase, nou va zwenn li, nou va manz li."

Zot tou ti taye, koupe, kogne. Bann zarb ti tonbe enn par enn.

Trwaziem fwa fam la ti tann loulou ariv deryer li, lakaz mama pa ti tro lwen. Si ti kapav fer loulou tarde enpe li ti pou sape. Me loulou deryer li ti kouma koutvan. Kouma li ti trouv zot pre pou chombo li, li ti pran sagay, li ti zet li deryer son ledò. Ler sagay ti tonbe, li ti ouver kouma lake denn ki fer larou; enn sagay ti vinn mil sagay; sime loulou ti bloke. Loulou ti fonce, sagay ti pik zot; loulou ti forse, sagay ti rant dan zot lekor. Zot tou ti anfile kouma sosis dan laboutik Sinnwa ki vann laviann koson. Fam la ti ariv lakaz so mama, li ti rakont li tou sa bann lamizer ki li ti finn pase. Bonnfam ti extra kontan.

– "Zame mo pou touy enn souri ankor! Les zot manz tou mo pomdamour kan zot kontan!"

Aswar li ti donn enn gran dine; tou dimoun ti envite. Mo ti kwar zot ti finn bliye mwa; mo ti ole asiz atab. Zot ti tir sez deryer mwa, mo ti tonbe, mo ti roule ziska mo finn ariv isi.

16. ZISTWAR KAT LAKLOS

Ti ena enn fwa enn zennom ki ti marye ar enn zennfi. Kouma li ti pe travay dan enn karo kann enpe lwen ar so lakaz, li ti donn so fam kat laklos: enn laklos kwiv, enn laklos larzan, enn laklos lor, enn laklos diaman. Li ti donn li bann enstrision bien formel.

– "Ekout bien! Kan to'le mo retourn lakaz pou dir mwa kiksoz, sonn laklos kwiv; kan to prese, sonn laklos larzan; kan ena problem serye, sonn laklos lor; me sa laklos diaman la, to tandé, zame-zame sone apart kan ena gran-gran maler."

Sa zenn fam la, ki ti bien kontan so mari, ti dir ki li ti finn bien konpran. Lerla zot de ti bien anbrase e apre sa mari la ti al dan travay.

Ler zenn fam la ti tousel dan lakaz e li ti finn fini fer so louvraz, li ti koumans plen. Letan ti pe mars tro dousman. Ler li nepli ti kapav tini, li ti sonn laklos kwiv. So mari ti vini pou gete ki problem ti ena.

– "Me ki problem?"

– "Nanye, mo ti pe agase tousel."

– "Pa bon deranz dimoun dan travay!"

Soley ti ankor dan mitan. Mari la ti retourn dan karo. Lelandime, fam la ti sonn ankor laklos kwiv. Personn pa ti vini. Li ti desid pou sonn laklos larzan. Kouma mari la ti tann laklos larzan li ti galoupe, retourn lakaz.

– "Ala mo la, ki to bizen?"

– "Nanye; mo ti pe agase tousel."

– "Aret fane! Les dimoun travay."

Li ti retourn dan travay. Trwaziem zour, laklos kwiv ti sone. Personn pa ti vini. Laklos larzan ti sone. Zero plonbaz! Ler laklos lor ti sone mari la ti kit travay, ti retourn lor vites, tansion so madam ti malad.

– "Ki to gagne? Koze, ki to gagne?"

– "Nanye; mo ti ti pe agase tousel."

Mari la ti manz so kou, retourn dan travay. Katriyem zour, Deng! Deng! Laklos kwiv ti sone. Personn pa ti vini. Dang! Dang! Laklos larzan ti sone. Nanye pa ti bouze. Dong! Dong! Dong! Laklos lor ti sone. Personn pa ti vini. Bzinn! Bzinn! Bzinn! Laklos diaman sa! Mari la ti zet zouti, ti galoup kouma enn fles. Depi lwen li ti kriye, "Pa per, mo pe vini la!" Ler li ti ariv lakaz, li ti trouv so fam pe riye.

– "Me ki to gagne? Koumadir to fou. Ki to kwar? Dife dan lakaz? Kan mo agase tousel, mo apel twa pou nou koz-koze."

Mari la ti ankoler me li ti kontrol so koler. Li ti sir enn gran maler ti pou tom lor zot.

Detrwa mwa pli tar, madam la ti pe asize dan so lasam. Enn kou enn loulou ti paret divan li. Li ti sonn bann laklos enn par enn me personn pa ti vini. Loulou ti gagn tou letan pou aval li antie.

Ler aswar kan mari la ti retourn dan so lakaz, li ti trouv gran dezord kot li. Tou ti ambalao. Li ti rod so fam partou me li pa ti trouv so bout. Li ti asiz lor enn gro ros, li ti plore. Sa lanwit la, kouma li ti pe

dormi, li ti tann koumadir enn lera ti pe grat-grat vetiver dan fetaz; li ti ekoute. Sa ti par deor, lor lakaz. Li ti sorti, li ti gete; me ti pe fer tro nwar pou trouve. Kouma li ti pe reflesi, li ti tann enn lavwa.

– "Mwa sa".

– "Kisannla twa?"

– "To kamarad, zwazo payanke".

Trwa banane desela ler li ti pe rod goyav dan montagn, li ti anpes enn zako manz dizef sa payanke la dan ranpar.

– "Mo kone kot to fam ete. Si to ole trouv li, swiv mwa. Pa ena letan pou perdi."

– "Me kouma mo pou kapav swiv twa dan nwar."

– "Mo pou anvol anba-anba; mo lekor blan net, mo lezel blan net. Degaze! Pa ena letan pou koze aster."

Zwazo ti anvole, garson ti swiv li. Zot ti ariv dan bor enn gran ganndol ki ti servi balizaz ant pei loulou ek pei dimoun. Payanke ti aret anvole, li ti poz lor enn pie bwadnat.

– "Isi mem nou bizen aspere. Tou loulou pou pas dan fon ganndol e to pou trouv seki finn koken to fam."

Mari ti asize, res trankil, gete. Apre enn bon moman, enn loulou pase.

– "Twa ki finn pran mo fam?"

– "Houn, whoun!"

– "Pa li, sa; les li pase."

Enn lot loulou ti pase.

– "Pa li, les li pase."

Loulou ti pase enn apre lot. Enn kou payanke ti kriye.

– "Ala li la, limem sa, get so vant."

Ti enn gro loulou nwar, lizie kouma dife, vant kouma barik. Garson la ti lev ar li, payanke ti sot lor so latet, bate, pike, pile. Loulou ti per zot touy li, li ti fer enn zefor, li ti vomi fam la antie. Mari ti kontan! Li ti may so fam, anbras li.

Ala kifer diaman finn vinn rar e finn aret fer laklos diaman.